

TEIXEIRA DE CASTRO v. PORTUGALSKA

(Eur. Court H.R., 9. 6. 1998, Reports 1998-IV)

[G. Francisco Texeira de Castro, rojen 1955, portugalski državljani in je v času primera delal v tekstilni tovarni. Od izpustitve iz zapora se še ni zaposlil.

V povezavi z operacijo kontroliranja trgovine z mamili, sta se dva civilno oblečena policista večkrat obrnila na osebo V.S., ki je bila osumljena drobne trgovine z mamili, predvsem s hašišem. Upala sta, da bosta preko V.S. identificirala njegovega dobavitelja in od njega kupila večjo količino hašiša. Brez vedenja, da sta osebi policista, se je V.S. s tem strinjal in poskušal najti dobavitelja, vendar brez uspeha.

30. decembra 1992, malo pred polnočjo, sta se policista zopet oglasila pri V.S. in tokrat želela kupiti heroin. V.S. je omenil Francisca Texeiro de Castro, vendar ni vedel njegovega zadnjega naslova, zato ga je pridobil od F.O. Vsi štirje so nato odšli na dom vlagatelja. Na prošnjo F.O. se je vlagatelj srečal s policistoma in se strinjal za priskrbo dvajsetih gramov heroina v zameno za 200,000 eskudov. G. Texeira de Castro je nato skupaj s F.O. odšel k novi osebi, J.P.O., ki je od nekega tretjega priskrbel dogovorjeno količino. Vlagatelj je prejeto količino nato odnesel na dom V.S., kjer sta bila tudi policista. Pri predaji sta policista razkrila svojo identiteto in nekaj pred drugo uro zjutraj aretirala vlagatelja, V.S. in F.O.

Istega dne kasneje je bil priveden pred preiskovalnega sodnika in zadržan. 29. januarja 1993 je zaprosil za izpustitev, ker naj bi bil priprt nezakonito, zaradi nemoralnega in nezakonitega ravnanja policistov. Dejanje naj bi storil edino in izključno na njun ukaz. Policista sta delovala kot „agenta provokatorja“, saj nista izvajala nobene operacije proti trgovanju z drogo, ki bi bila v skladu z dovoljenjem sodišča. Preiskovalni sodnik je pritožbo zavrnil, ravno tako tudi Vrhovno sodišče [Supremo Tribunal de Justiça] zahtevo za habeas corpus.

Sodišče [Santo Tirso Criminal Court] je po zaslišanju večih prič, med njimi tudi obeh policistov, 6. decembra vlagatelja obsodilo na šest let zapora, V.S. pa naložilo denarno kazen [zoper F.O. in J.P.O. obtožba sploh ni bila vložena]. Sodišče je menilo, da uporaba agentov „pod krinko“ ali celo „agentov provokatorjev“ ni prepovedana v domači zakonodaji in da je žrtev obdolženčeve osebne svobode opravičljiva z obranjeno vrednostjo. Do take sodbe pa je prišlo predvsem na podlagi izjav policistov.

Vrhovno sodišče pa je 5. maja 1994 zavrnilo pritožbo vlagatelja, v kateri je trdil kršitev pravice do poštenega obravnavanja, in potrdilo sodbo.]

I. Zatrjevane kršitve 1. odstavka 6. člena

31. G. Francisco Texeira de Castro se je pritožil, da ni imel poštenega sojenja in da je bil od policistov v civilu spodbujan h kaznivemu dejanju. [...]

32. Vlada je poudarila, da je v večini držav, predvsem v članicah Sveta Evrope, sprejeta uporaba posebnih preiskovalnih metod, še posebno za borbo proti trgovini z drogo. [...]

Policista, ki sta bila vpletena v pričujoč primer, ne moreta biti označena kot „agenta provokatorja.“ Obstajati mora razlikovanje primerov, kjer delovanje agentov pod krinko povzroči kazniv namen, ki predhodno ni bil prisoten, in tistih, kjer je bil povzročitelj že nagnjen k storitvi kaznivega dejanja. V pričujočem primeru sta policista s ponudbo g. Teixeira de Castro zgolj razkrila že predhodno obstoječ kazniv namen. [...]

Končno, med postopkom je g. Teixeira de Castro imel priložnost spraševanja obeh policistov in ostalih prič, kakor tudi možnost njihovega soočenja. [...]

33. Komisija je menila, da je bilo kaznivo dejanje povzročeno in da je bila vlagateljeva obsodba [...] rezultat dejanja policistov. [...]

34. Sodišče ponavlja, da je dopustnost dokazov primarno stvar regulacije državnega prava in kot splošno pravilo za državna sodišča, da ocenijo dokaze pred njimi. Naloga Sodišča po Konvenciji ni ugotovitev dopustnosti izjave priče kot dokaz, ampak zagotovitev poštenosti celotnega postopka, vključno z načinom sprejetja dokazov. [...]

35. Podrobneje, Konvencija ne izključuje zaupanja v vire, kot je anonimna informacija, v preiskovalnih fazah kazenskega postopka in kjer to utemeljuje narava kaznivega dejanja. Kakorkoli, uporaba njihovih izjav v sojenju na sodišču za ugotovitev krivde pa je druga stvar. [...]

36. Uporaba policistov pod krinko mora biti omejena in jamstva zagotovljena tudi v primerih, ki zadevajo borbo proti trgovini z drogo. Medtem, ko rast organiziranega kriminala nedvoumno zahteva sprejetje primernih metod, pravica do poštene sodne uprave vseeno drži tako pomembno mesto, da ne more biti žrtvovana zaradi ekspeditivnosti. Splošna zahteva poštenosti, utelešena v 6. členu, se nanaša na postopke, ki zadevajo vse vrste kaznivih dejanj, od najenostavnejših do najzapletenejših. Javni interes ne more opravičiti uporabo dokazov, ki so pridobljeni kot rezultat policijskega spodbujevanja.

37. [Sodišče upošteva razliko od primera Lüdi v. Švica (15. 6. 1992, Series A no. 238)]

38. V pričujočem primeru je nujno določiti ali je delovanje policistov preseglo delovanje agentov pod krinko. Sodišče navaja, da Vlada ni izjavila, da je poseg policistov zavzemal del operacije proti trgovanju z drogo, odrejene in nadzirane s strani sodišča. Niti se ne zdi, da so pristojne oblasti imele dober razlog za sum g. Teixeira de Castro kot preprodajalca droge, nasprotno, g. Teixeira de Castro ni imel nobenih kazenskih dosjejev in nobena predhodna preiskava ni bila sprožena zoper njega. Resnično ni bil znan policistoma, ki sta z njim prišla v stik preko posrednika V.S. in F.O.

Dalje, droga ni bila pri vlagatelju doma, pridobil jo je od tretje osebe, ki jim jo je priskrbela od druge osebe. [...] Tudi ni dokazov, ki bi podprli Vladino trditev, da je bil vlagatelj nagnjen k storitvi kaznivega dejanja. Nujen sklep iz teh okoliščin je, da se policista nista omejila na preiskovanje kazenske aktivnosti g. Teixeira de Castro na bistveno pasiven način, ampak sta izvajala vpliv, kot je spodbujanje k izvršitvi kaznivega dejanja.

Končno, Sodišče navaja, da so domača sodišča v svojih odločitvah izjavila, da je bil vlagatelj v glavnem obsojen na podlagi izjav policistov.

39. V luči vseh teh razmislekov, Sodišče zaključuje, da so dejanja policistov presegla dejanja agentov pod krinko, saj so spodbudila kaznivo dejanje in nič ne nakazuje na to, da bi bilo kaznivo dejanje storjeno tudi brez njihovega posega. Ta poseg in njegova uporaba v napadenem kazenskem postopku pomenita, da je bil vlagatelj prikrajšan za pošteno sojenje direktno od začetka. Izhajajoč iz tega je prišlo do kršitve 1. odstavka 6. člena.